

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ЄПІФАНОВА Ольга Вікторівна

Директор бібліотеки
Кандидат технічних наук,
доцент

*Якщо ви хочете, щоб молодь тягнулася
до знань, турбуйтеся про головні,
найважливіші джерела духовної
культури — бібліотеки»*
Василь Сухомлинський

Наукова бібліотека є одним із основних підрозділів університету, адже вона повною мірою розділила його долю, пройшовши непростий, але досить успішний шлях становлення, розвитку і модернізації.

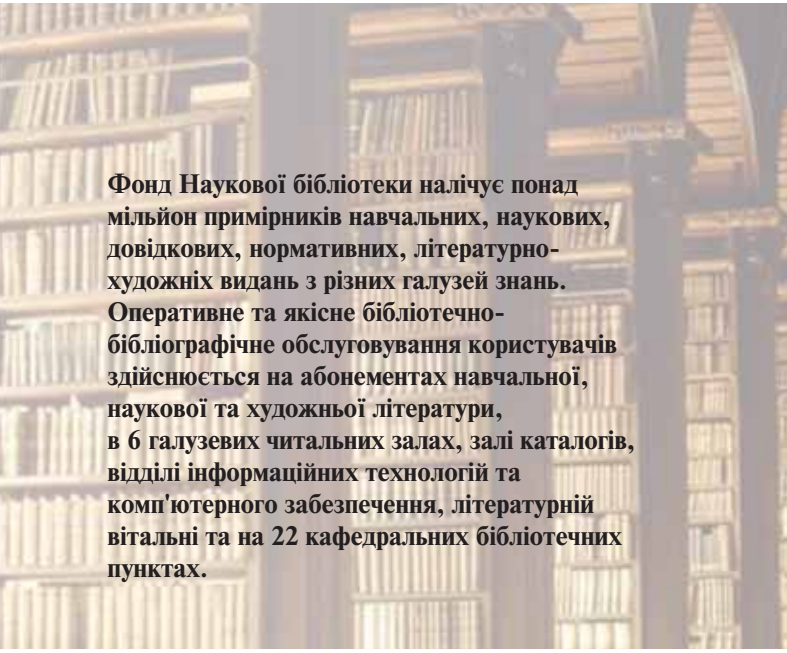
Бібліотека завжди жила повноцінним життям, чутливо реагувала на все, що відбувалося в стінах університету, забезпечувала професорсько-викладацький склад і студентів необхідним обсягом сучасної інформації. За роки своєї діяльності вона не раз доводила, що працює для читача і разом з ним. Багатьом аспірантам, науковцям саме бібліотека допомагала знайти необхідні джерела інформації для наукової роботи. І сьогодні в науковій бібліотеці до послуг викладачів університету — література відповідно до тематики їх наукових та дослідних робіт, з питань вищої освіти тощо. Тут же творчий доробок науковців університету заносять до певного бібліографічного покажчика та популяризують його.

Дивлячись на величну будівлю, в якій нині розміщено бібліотеку, важко уявити, що колись книжковий фонд, і читальна зала розміщувались в одній кімнаті. Але вже тоді керівництво інституту розуміло, що без повноцінного бібліотечного фонду, належного бібліотечно-бібліографічного обслуговування не буде успішного навчального процесу. Тому керівництво вузу взяло на себе відповідальність щодо успішного комплектування фонду, виділення приміщення та обладнання для своєї книгозбірні.

А починалося все навесні 1923 року, коли вечірній робітничий технікум (предтеча сучасного вузу) одержав перші книжки: 30 — з інженерних наук, 7 — з математичних і 25 книг із загальноосвітніх дисциплін. Спеціального приміщення і штату працівників бібліотеки не було. Штатним розкладом передбачалася лише одна одиниця — бібліотекар. З 1926 року на посаді «бібліотечного рахівника» працювала Катерина Львівна Акулова.

У липні 1945 року було створено Ворошиловградську філію Харківського механіко-машинобудівного інституту. У цей час фонд бібліотеки формують за рахунок надходжень літератури з фондів бібліотеки основного навчального закладу. Штатним керівником бібліотеки призначають Антоніну Яківну Голяєву.

В умовах розрухи, відсутності підручників, коштів, інвентарю, освічених фахівців бібліотекарі дбали про фонд, каталоги, займалися

Фонд Наукової бібліотеки налічує понад мільйон примірників навчальних, наукових, довідкових, нормативних, літературно-художніх видань з різних галузей знань. Оперативне та якісне бібліотечно-бібліографічне обслуговування користувачів здійснюється на абонементних навчальній, науковій та художньої літератури, в 6 галузевих читальних залах, залі каталогів, відділі інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, літературній вітальні та на 22 кафедральних бібліотечних пунктах.

бібліографічною, агітаційно-пропагандистською та виховною роботою.

У 1947 році книжковий фонд налічує 3867 примірників. З них навчальної літератури — 1515, наукової — 2207, художньої — 135, також надходять довідково-бібліографічні та інформаційні видання. У штаті бібліотеки працюють сім чоловік. До її структури було введено довідково-бібліографічний відділ.

Значний внесок у розвиток бібліотеки зробила Таїсія Григорівна Смирнова (директор з упорядку 1961—1979 років). Книгозбірні надали окреме приміщення з читальним залом площею 132 м². За цей період значно зріс штат бібліотеки (понад 20 чоловік), почав працювати міжбібліотечний абонемент. Започаткована картотека праць учених інституту. Бібліотечний фонд становив уже понад 43000 примірників, обслуговувалось понад 2000 читачів, серед них — 160 викладачів і співробітників вузу. Видавали користувачам бібліотеки понад 57000 примірників книг.

У 1979 році бібліотеку очолила Віра Дмитрівна Холод. У цей час значно зростає бібліотечний фонд, поживаються робота з вітчизняними та іноземними студентами, науково-дослідницька діяльність вузу, що вимагає додаткових приміщень для бібліотеки.

Так в 1984 році Вчена рада Ворошиловградського машинобудівельного інституту на чолі з ректором, професором О.М.Коняєвим прийняла рішення про будівництво нової споруди для розташування в ній бібліотеки. Керівництво інституту розуміло, що без окремої будівлі, що дозволила б розмістити численні фонди і створити умови для належного бібліотечно-бібліографічного обслуговування користувачів, неможливо організувати гідного навчального, виховного та наукового процесів. На спеціальне замовлення інституту архітектори І.Д. Овсянніков та Н.Н. Букіна у філії Харківського ПКІ «Гіпровуз» розробили проект майбутнього будинку. Координатором будівництва було призначено декана механічного факультету Олега Григоровича

Ігнатенка. Ніякими коштами не оцінити ентузіазм молодих будівельників та спільного бажання звести храм науки.

Для вирішення питань будівництва створили оперативний штаб, до складу якого ввійшли представники ректорату, партійного, профспілкового та комсомольського комітетів. Керував ним ректор інституту. Протягом усього періоду будівництва штаб здійснював і координував безперерйність робіт, забезпечення їх технікою, інструментом і матеріалами. Організаційною ж основою будівництва стала добра народна мудрість — тому хто будує, допомагає вся родина. Ми пам'ятаємо це.

Піднімаючись сьогодні мармуровими сходами бібліотеки, неможливо уявити собі, що це приміщення було збудовано за лише 2 роки (1985-1986) ударними темпами і зусиллями всього вузу: студентами, викладачами, співробітниками структурних підрозділів.

У новій споруді почалося нове життя. Штат бібліотеки поповнився 20 співробітниками, відкрились 6 читальних залів на 450 місць, 3 абонементи — навчальної, наукової та художньої літератури. Розгорнув роботу новий відділ культурно-просвітницької роботи. Фонд поповнювався новою літературою, почав надходити обов'язковий примірник авторефератів дисертацій вчених вузів України. Для пошуку й добору джерел відкрили зал каталогів та картотек, де завжди був черговий співробітник бібліотеки.

З 1993 р. бібліотека стає методичним центром бібліотек ВНЗ Луганської області. Нині до складу методичного об'єднання входять 7 бібліотек.

З 24 вересня 2001 року бібліотека працює в статусі Наукової. Першим почесним читачем Наукової бібліотеки став ректор Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля Олександр Леонідович Голубенко — доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України. Без його допомоги й підтримки успішна робота бібліотеки була б неможливою.

Приміщення бібліотеки машинобудівельного інституту

У цьому ж році директором Наукової бібліотеки було призначено Ольгу Вікторівну Єпіфанову — кандидата технічних наук, доцента. Почався етап комп'ютеризації всіх напрямків роботи, входження у світовий інформаційний простір. До сьогодення у своїй роботі співробітники бібліотеки дотримуються добрих, старих традицій, закладеними попередніми директорами, але сучасний етап розвитку науки й освіти потребує зміни основних пріоритетів діяльності бібліотеки. До традиційних завдань, що полягають у збереженні й примноженні літературних зібрань, додалася функція бібліотеки як інформаційного центру.

Наша бібліотека сьогодні — це 4 абонементи (зокрема МБА), шість галузевих читальних залів і сім відділів, літературна вітальня. Гордістю кожної бібліотеки є її фонди. Універсальні за змістом фонди нашої бібліотеки становлять зібрання наукової, навчальної та художньої літератури. Це — понад мільйон примірників. Щороку бібліотека обслуговує близько 40 тисяч читачів, яким видає близько мільйона книг та інших видань. Її по праву можна назвати однією з кращих на Луганщині (перша категорія, титул наукової установи і статус методичного центру вузівських бібліотек Луганської обл.).

Користуватися фондами Наукової бібліотеки дає право читальний квиток. Читачі можуть отримувати в тимчасове користування наукову, навчальну, художню, довідкову, методичну літературу на абонементах, у читальних залах та бібліотечних пунктах на кафедрах; користуватись усіма видами довідково-бібліографічного обслуговування, іншими послугами, що надаються бібліотекою; брати участь у читальних конференціях, літературно-музичних вечорах, диспутах та інших заходах, які проводить літературна вітальня бібліотеки.

Знайомство з бібліотекою ми пропонуємо починати з першого поверху. Там розміщується центральне книгосховище і відділ комплектування та наукової обробки документів. На другому поверсі — абонементи навчальної, наукової та художньої літератури, а також літературна вітальня. Третій та четвертий поверхи — це зона галузевих читальних залів: гуманітарної, економічної, науково-технічної, юридичної, спеціальної літератури та періодичних видань. На третьому поверсі розташовані методичний та довідково-бібліографічний відділи. Методичний взаємодіє з бібліотеками вищих навчаль-

них закладів Луганської області, бібліотеками структурних підрозділів університету, іншими бібліотеками різних систем і відомств, а також проводить роботу з підвищення фахового рівня бібліотечних працівників. Довідково-бібліографічний відділ забезпечує довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів. Співробітники цього відділу щорічно проводять дні інформації та дні кафедр, складають для вузу списки літератури і бібліографічних показників, виконують бібліографічні довідки, консультують з питань використання довідково-пошукового апарату. Вони ж здійснюють пошук бібліографічної і повнотекстової інформації в бібліотеках і базах даних у мережі Інтернет.

Одним з пріоритетних напрямків діяльності Наукової бібліотеки є бібліографування та популяризація творчої спадщини професорсько-викладацького складу університету, підготовка методичних матеріалів на допомогу різним категоріям читачів.

Довідкову інформацію про літературу розміщено в системі читальних каталогів, які теж розташовані на третьому поверсі бібліотеки.

У приміщенні бібліотеки постійно експонуються виставки художньої, декоративно-прикладної та літературної творчості студентів і викладачів СНУ ім. В.Даля. Підвищенню духовного та культурного рівня студентської молоді, збереженню національних традицій сприяє проведення просвітницьких заходів у літературній вітальні: літературознавчі читання, літературно-мистецькі вечори, вікторини, вечори поезії.

Бібліотека постійно поповнюється новими цікавими виданнями з різних галузей знань, а також літературою з особистих колекцій наших читачів. Бібліотека з задоволенням приймає цей щирий дар. У читальному залі юридичної літератури кожен користувач може ознайомитися з фондом рідкісної книги та виставками книг наших почесних дарувальників — професорів М.Ф.Смирного, В.А.Слацова, Г.В.Козаченко, А.Е.Воронкової, В.М. Гончарова та інших.

В університеті готують фахівців з природничих наук, економіки, техніки, права, історії, філології тощо. З кожним роком збільшується кількість спеціалізацій та спеціальностей, з'являються нові факультети і кафедри. Таким чином, можна говорити про постійну зміну галузевого спектра інформаційних запитів користувачів, що

Будівництво бібліотеки

веде до зміни профілю комплектування та пошуку нових джерел придбання інформації.

Для удосконалення інформаційного забезпечення науково-освітньої діяльності університету потрібно розвивати бібліотечно-інформаційне обслуговування. А це неможливо без запровадження новітніх технологій.

За минуле десятиліття діяльності нашої бібліотеки, незважаючи на всю складність економічної ситуації, ми зробили значний крок — від локальних автоматизованих робочих місць до функціонування автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи (АБІС). Цьому передувала велика підготовча робота: вивчали досвід бібліотек України і зарубіжжя. Важлива також думка читачів. Опитування підтвердило наші наміри — відвідувачі схвалили такі інновації.

Як відомо, метою автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів є підвищення продуктивності праці працівників бібліотеки, поліпшення якості бібліотечно-інформаційних послуг, підвищення оперативності обслуговування користувачів. Ефективність цих процесів залежить від правильно обраної програми.

У 2001 році університет придбав АБІС «УФД/Бібліотека» (розробник — ЗАТ «Український фондвий дім»), що дозволяла автоматизувати майже всі бібліотечні процеси.

У 2002 році завдяки введенню до структури Наукової бібліотеки нового відділу — з автоматизації бібліотечно-бібліографічних процесів (згодом — відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення) було створено локальну бібліотечну мережу. З 2003 року працює розроблений співробітниками цього відділу web-сайт бібліотеки (<http://www.library.snu.ua>). В експериментальному порядку, методом проб і помилок, впроваджувалися нові технології, створювалася база для подальшої роботи з їхнього вдосконалення.

Сьогодні вже можна говорити про роботу бібліотеки в автоматизованому режимі. Це замовлення й комплектування фонду документів; систематизація і наукова обробка документів; створення і ведення електронних каталогів та баз даних; ведення електронної картотеки періодичних видань з аналітичним описом; багатofункціональний пошук за будь-яким критерієм; автоматизоване обслуговування читачів; довідково-інформаційне обслуговування; облік бібліотечних фондів.

Нині до складу бібліотечної мережі входять: сервер і 18 персональних комп'ютерів, 5 принтерів, 5 ноутбуків — для обслуговування читачів у залі каталогів та пошуку в електронному каталозі. В бібліотеці організовано доступ до Wi-Fi мережі. Тепер кожен читач може безкоштовно користуватися безпроводним інтернетом.

Університетська корпоративна універсальна мережа дозволяє користувачам (викладачам, співробітникам, студентам) незалежно від свого місцезнаходження (бібліотека, кафедра, лабораторія) швидко одержати інформацію з електронного каталогу чи інших баз даних про наявність документів, що знаходяться в бібліотеці. Широке використання в бібліотечній практиці комп'ютерів, нових інформаційних технологій докорінно змінило нашу роботу, підняло на новий рівень обслуговування читачів, відкрило необмежений доступ

Наукова бібліотека СНУ ім. В.Даля сьогодні

до світових інформаційних джерел. Працівники бібліотеки нині не лише оволодівають сучасними технологіями, а й створюють інші інформаційні продукти.

За останні п'ять років вже декілька разів змінився інтерфейс сайту, його структура, розширився його зміст. Нині він є одним з інструментів бібліотечно-інформаційного обслуговування нашої бібліотеки. Забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів, інформування користувачів про всі аспекти діяльності, цілі, завдання, роботу, структуру Наукової бібліотеки університету — ось головні завдання, які ми ставили перед собою при його створенні.

Крім того, сайт виконує й інші завдання: представлення Наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля в Україні й за кордоном українською й російською мовами з використанням глобальної мережі Інтернет; публікація інформації про нові надходження в бібліотеку; публікація інформації про передплату університетом періодичних видань; надання можливості користування електронним каталогом бібліотеки; організація доступу до електронної бази повнотекстових ресурсів.

Відповідно структура web-сайту має декілька рівнів, а інформаційні ресурси розділені по видах діяльності. Насамперед, максимально повно наданий доступ до власних інформаційних ресурсів бібліотеки: електронного каталогу, електронних версій навчально-методичних матеріалів, нових надходжень, матеріалів конференцій і семінарів, що проводяться бібліотекою.

Для зручності доступу не лише до власних, але й зовнішніх інтернет-ресурсів, у відповідних розділах web-сайту створені посилання, прив'язані до інформаційних потреб користувачів, приділяється увага ресурсам Інтернету. Щоб зробити наш сайт «живим» і цікавим, ми дуже уважно ставимося до сторіночок «Новини», «Інформація для читачів», «Віртуальні виставки». На них можна дізнатися про цікаві події в бібліотеці; вернісажі, книжкові виставки, комплексні заходи, що проводяться бібліотекою або в приміщенні бібліотеки; можливість зробити замовлення на нову літературу у відділі комплектування; отримати вітання зі святами тощо. Звичайно, найбільший інтерес для наших користувачів представляє електронний каталог (далі ЕК), який налічує сьогодні понад 110 000 записів

Робота з читачами

документів та бібліографічні бази даних, що генеруються бібліотекою. З 2004 року доступ до ЕК для користувачів організований в онлайнному режимі через сайт бібліотеки.

Однією з особливостей роботи з нашим ЕК є зв'язок з повнотекстовою базою даних «Електронна бібліотека навчально-методичних матеріалів», яка сьогодні налічує близько 2250 матеріалів і має свій пошуковий апарат. Робота з повнотекстовими електронними ресурсами бібліотеки можлива в локальній мережі університету, а також у приміщенні бібліотеки.

У середньому на місяць сайт відвідують близько 1000 користувачів. Сьогодні www-сервер Наукової бібліотеки є найважливішим інструментом інформаційного комплексу університету. Це — віртуальна бібліотека, що доступна всі 24 години, що робить його цікавим і корисним для наших користувачів.

Створення повнотекстових ресурсів, подання їх в ЕК, вільний доступ до них в університетській мережі також сприяє розвитку бібліотеки як ресурсного центру дистанційної освіти, що співвідноситься з тенденціями і стратегіями розвитку університету.

Наше перспективне завдання — інтеграція електронних освітньо-інформаційних ресурсів, забезпечення ефективної навігації в їх межах і доступу до них незалежно від місця знаходження користувача. Під інтеграцією освітньо-інформаційних ресурсів ми розуміємо їх об'єднання з метою використання за допомогою зручних для користувача уніфікованих інтерфейсів.

Сьогодні наша бібліотека шукає нові підходи до процесу обслуговування, вдосконалює свою діяльність, розширюючи при цьому спектр бібліотечно-інформаційних послуг, форми й зміст роботи з метою забезпечення повноти, доступності та оперативності інформації. Нові технології дозволили змінити зміст процесу обслуговування, відносини з користувачами, запропонувати їм принципово нові послуги.

Так з 2009 року бібліотека запровадила службу електронної доставки документів (ЕДД), віртуальну довідково-інформаційну службу, віртуальну гостьову книгу. Нині користувачі мають можливість замовити через сайт і отримати на електронну пошту деякі матеріали в електронному вигляді, отримати професійну бібліографічну довідку віртуально, залишити свої побажання,

відгуки і пропозиції щодо роботи сайту та обслуговування в нашій бібліотеці.

Усе це поліпшує сервіс для користувачів, впливає на відвідування сайту. Віртуальна довідка стає найпопулярнішою з послуг, які надає бібліотека, повільно замінюючи традиційну — з використанням карткових каталогів та картотек.

Інновацією стала організація з 1 вересня 2009 року в читальному залі юридичної літератури відкритого доступу до літератури іноземними мовами. До послуг читачів — наукова, довідкова література з різних галузей знань (історії, права, політики, економіки, філософії, техніки). На наш погляд, це ще один успішний результат нашої праці. Новий метод обслуговування відразу ж позитивно оцінили читачі. Завдяки вільному доступу до фондів, вони звикають самостійно працювати з масивами документів, орієнтуватися в них. Це не чинить тиск на світогляд читача, отже, зберігається демократичність в обслуговуванні.

Коллектив бібліотеки живе цікавим, насиченим життям. Зустрічі Нового року, святкування 8 березня, Всеукраїнського дня бібліотек, що проводяться зусиллями профбюро і творчої групи співробітників бібліотеки, перетворюються в яскраві, веселі спектаклі з музикою, гумором, конкурсами.

Пам'ятним для нас залишиться святкування ювілею Наукової бібліотеки. Коллектив довго і ретельно готувався до цієї дати. Було видано буклет про Наукову бібліотеку, підготовлено й проведено Науково-практичну конференцію «Бібліотеки — центри науково-інформаційних ресурсів XXI століття», створено фільм, випущено ювілейний номер газети «Університетський вестник», оформлено стенди й стінгазети, книжкові виставки, проведено анкетування читачів, організовано урочисту зустріч «Ми приймаємо вітання», на якій було сказано багато теплих слів на адресу наших співробітників, бібліотека одержала вітання і пам'ятні подарунки.

Сучасна Наукова бібліотека університету — це гордість нашого закладу. Мається на увазі не лише її унікальний фонд, а й співробітники, які так віддано служать справі освіти та науки. Сьогодні в бібліотеці працюють високопрофесійні фахівці, люди, які відповідають рівню завдань, що стоять перед вищою школою, серед них: В.Д. Холод, В.М. Сліпухіна, Р.П. Ляшенко, Л.П. Горошко., Т.П. Курдюмова, С.В. Рябова та багато інших. Це вони — ентузіасти своєї справи, модернізують бібліотеку, проводять наукові дослідження, пишуть історію і не втрачають оптимізму. Саме завдяки їм — бібліотекарям, чия копійка праця не завжди помітна, формується інтелект та духовна культура нації нашої країни — її успішного майбутнього.

З викладеного вище можна зробити висновок: змінюється світ і разом із ним змінюються бібліотеки. Ми не боїмося цих змін, не стоїмо на місці. Наукова бібліотека Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля буде вдосконалюватися й виконувати свою високу місію, що полягає в сприятливому переході від інформаційного суспільства до відкритої бібліотеки та суспільства, побудованого на знаннях.